

SONet BOTNIA

ETELÄ-POHJANMAAN OHJAUSRYHMÄN TOIMINTASUUNNITELMA KAUDELLE 2011–2012

1. LÄHTÖKOHTIA – toimintaympäristö, sen muutokset ja ajankohtaiset haasteet

Etelä-Pohjanmaa on yksi kolmesta pohjalaismaakunnasta, joka muodostaa Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA:n. Pohjalaismaakuntien sosiaalialan osaamiskeskuksen toiminta on sopimus pohjainen; Seinäjoen kaupunki on yhdessä Kokkolan ja Vaasan kaupunkien sekä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa allekirjoittanut osaamiskeskuksen toimintaa koskevan sopimuksen. SONet BOTNIA on yksi yhdeksästä osaamiskeskuksesta, jotka vastaavat sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta Suomessa valtioneuvoston asetuksen 1411/2001 mukaisesti. Niistä kahdeksan on (tätä nykyä toiminnassa on kymmenen) alueellisia suomenkielisiä keskuksia ja yksi valtakunnallinen ruotsinkielinen osaamiskeskus. Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA kattaa Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat. Mainittakoon, että vuosi 2011 on sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan 10. vuosi ja vuonna 2012 tulee kuluneeksi kymmenen vuotta sosiaalialan osaamiskeskuslain voimaan tulosta.

Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta määrittelee osaamiskeskusten tehtävät seuraavasti: Kunkin osaamiskeskuksen tehtävänä on toimialueellaan turvata:

- 1) sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen kehittyminen ja välittyminen
- 2) peruspalvelujen kehittyminen sekä erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen
- 3) sosiaalialan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön monipuolinen yhteys
- 4) sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen sekä
- 5) muiden 1§:n 1. momentin tavoitetta palvelevien tehtävien toteutuminen

Lisäksi osaamiskeskusten tehtävänä on turvata valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen 5 §:ssä tarkoitetussa neuvottelukunnassa erikseen sovittavan työnjaon pohjalta.

SONet BOTNIA erityistehtävänä on sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1411/2001) mukaisesti pohjoismaisen yhteistyön kehittäminen valtakunnallisen osaamiskeskusverkoston käyttöön osana koko SONet BOTNIA:n toimintaa.

Toimintasuunnitelmaa ohjaavat sosiaalialan osaamiskeskusten lakisääteiset tehtävät, joiden mukaisesti osaamiskeskuksen tehtävänä on turvata toimialueellaan:

1. *sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen kehittyminen ja välittyminen*
 2. *peruspalvelujen kehittyminen sekä erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen*
 3. *sosiaalialan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön monipuolinen yhteys*
 4. *sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen sekä*
 5. *muiden 1§:n 1. momentin tavoitetta palvelevien tehtävien toteutuminen*
- Lisäksi osaamiskeskusten tehtävänä on turvata valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen 5 §:ssä tarkoitetussa neuvottelukunnassa erikseen sovittavan työnjaon pohjalta. SONet BOTNIA erityistehtävänä on sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1411/2001) mukaisesti pohjoismaisen yhteistyön kehittäminen valtakunnallisen osaamiskeskusverkoston käyttöön osana koko SONet BOTNIA:n toimintaa.*

SONet BOTNIA:n strategia 2015 valmistui vuoden 2011 alussa, ja se osaltaan suuntaa yhteistä toimintaa. Strategiaan sisältyvän vision mukaan SONet BOTNIA on Pohjanmaan maakuntien alueen sosiaalisen ja hyvinvoinnin kestävä kehittäminen kantava rakenne. Sen toiminta-ajatuksen mukaan SONet BOTNIA on sosiaalisen ja hyvinvoinnin asiantuntija ja kehittäjä. Tarkoituksena on edistää Pohjanmaan maakuntien alueen asukkaiden sosiaalisia oikeuksia ja hyvän omaehtoisen elämän edellytyksiä sekä tukea palvelujen saatavuutta omalla äidinkielellä.

Etelä-Pohjanmaa alue, erityisyys ja painopisteet

Toimintasuunnitelma kattaa **Etelä-Pohjanmaan** alueen, jossa on tällä hetkellä 19 kuntaa ja seuraavat sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet: Seinäjoen yhteistoiminta-alue, JIK- peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue sekä Kuusiokuntien terveysyhtymä. Väestöpohja on 193 483 asukasta. Etelä-Pohjanmaalla Kunta- ja palvelurakenneuudistus on vaikuttanut voimakkaasti maakunnan kuntarakenteeseen, kun taas Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) on viitoittanut merkittäväällä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä ja niiden johtamista alueella. Alueen erityispiirteenä voidaan pitää sitä, että maakunnassa on useita kuntia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueita. Maakunnan väestöön liitettyjä muita luonnehintoja ovat yrittäjyys ja ”tieteilisyys”. Osaamiskeskustoimintaa rahoitetaan vuosittain valtionavustuksella 291 346 euroa (josta Etelä-Pohjanmaan osuus 151 742 euroa vuonna 2011), jonka lisäksi hyödynnetään hanke- ym. rahoituksen mahdollisuuksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuva lainsäädäntö asettaa uudenlaisia haasteita sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalle sekä niiden yhteistyölle. Kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman kausi vaihtuu 2012 alkaen tuoden mukanaan uusia valtakunnan tason painopisteitä ohjaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon strategista kehittämistä. Lainsäädännön vahva kehittämis työ vaikuttaa tällä hetkellä muutoinkin taustalla voimakkaasti. Uusi terveydenhuollon sisältölaki on jo tullut voimaan ja meneillään on järjestämis lain uudistaminen. Myös Paras -lain tilanteeseen odotetaan kannanottoja syksyn 2011 aikana. Tämän lisäksi perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja erä-alueiden yhteys on keskustelun alla. Mainittakoon, että SB:n strategian mukaisesti terveydenhuollon toimijoiden määrää on vahvistettu jo tähän mennessä esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan alueellisen ohjausryhmän kokoonpanossa. Myös muissa yhteistyöverkostoissa terveydenhuollon edustajia on ollut mukana jo edellisillä toimikausilla.

Osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunnassa sosiaali- ja terveydenhuollon osaamisen kehittämisen tulevaisuuden haasteiksi on nostettu sosiaalihuollon omien tarpeiden huomioiminen yhteisissä rakenteissa sekä toimintaprosessien eri tasoilla olevat ohjauksen ja johtamisen pulmat. Ohjausryhmältä saatujen kommenttien perusteella samat asiat huolettavat myös Etelä-Pohjanmaalla. Maakunnassa tiedostetaan, että sote-eheys vaatii sosiaalisen näkökulman esillä pitämistä ja tähän tarvitaan monialaista osaamista, moniammatillisissa verkostoissa toimimista ja myös monialaista johtajuutta. Johtamiseen ja muihin ajankohtaisiin kysymyksiin keskitytään toimikauden aikana SONet BOTNIA:n järjestämissä maakunnallisissa (ja ylimaakunnallisissa) sosiaali - ja perusturvajohdon työkokouksissa. Lisäksi SB tekee yhteistyötä sosiaalialan johtamisen valtakunnallisen kehittämisverkoston kanssa; yhteistyö käynnistettiin maaliskuussa 2011 Kauhavalla pidetyssä seminaarissa, jossa oli edustettuna paikallisten toimijoiden lisäksi mm. STM:n ja alueellisten KASTE -johtoryhmien edustajia. Kansallisen ja alueellisen tietotutantokehittämistyön vuoropuhelu tukee omalta osaltaan edellisten kehittämissisältöjen toteutumista, joiden suhteen avauksia SB:ssä onkin jo tehty kuluvan kauden aikana.

2. SONet BOTNIA:n STRATEGISET PAINOPISTEET JA SUBSTANSSIKEHITTÄMINEN ERI OSA-ALUEILLA

SONet BOTNIA on sosiaalisen ja hyvinvoinnin asiantuntija- ja kehittäjäorganisaatio. SONet BOTNIA:n tavoitteena on toimia Pohjanmaan maakuntien alueen sosiaalisen ja hyvinvoinnin kestävä kehittäminen kantavana rakenteena. Tarkoituksena on edistää Pohjanmaan maakuntien alueen asukkaiden sosiaalisia oikeuksia ja hyvän omaehtoisen elämän edellytyksiä sekä tukea palvelujen saatavuutta omalla äidinkielellä. Vuoden 2011 alussa valmistuneen SONet BOTNIA:n strategian 2015 painopisteinä on:

- Vahvistaa hyvinvoinnin kestävä kehittäminen ja tutkimuksen alueellista rakennetta
- Kehittää ja systematisoida alueellista tietotuotantoa
- Edistää käytännön hyvinvointiosaajien, tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimijoiden verkoston muodostumista ja muodostumassa olevien kestävä kehittämisrakenteiden integroitumista sosiaali- ja terveydenhuollon eheäksi kokonaisuudeksi eri Pohjanmaan maakunnissa, ja niiden muodostamassa kokonaisuudessa
- Vahvistaa sosiaalialan ammatillista osaamista ja identiteettiä
- Edistää toiminta-alueensa ihmisten hyvinvointia ja sosiaalisten oikeuksien toteutumista

Maakuntien toimintasuunnitelmissa tarkennetaan ja konkretisoidaan SONet BOTNIA:n toiminnan alueittaiset painopisteet. Koska SONet BOTNIA toimii kolmen pohjalaism maakunnan alueella, maakuntakohtaisten kokonaisuuksien ohella on tärkeää huomioida toiminnan yhteinen vahvistaminen myös ylimaakunnallisesti.

Sosiaalialan osaamiskeskustöön tehtävänä on varmistaa alueellisen kehittämistyön jatkuvuutta.

Kehittämissuunnittelijan näkökulmasta SONet BOTNIA:n kehittämistyötä voi hahmottaa perusosaamiskeskustöyönä eli sosiaalialan osaamisen ja erityisosaamisen sekä palvelujen kehittymisen tukena/varmistajana (erilaiset kehittäjäryhmät, verkostot ym.) sekä moniulotteisen hanketoiminnan muodostamana kokonaisuutena (rahoitusvaihtoehtojen selvittely, kehittämissisältöjen suunnittelu, kehittämistyön juurruttamisen ja levittämisen tukeminen), joka täydentyy vielä sosiaalialan työarkea tukevan käytäntötutkimuksen ja tarjoamamme maksullisen palvelutoiminnan ulottuvuudella (arvioinnit, työprosessimallinnukset ja muut kehittämiskonsultaatiot).

Osaamiskeskustöy koostuu erilaisten kehittämistyötä tukevien alueellisten tai ylimaakunnallisten foorumien, työkokousten, verkostojen sekä kehittäjäryhmien koordinoinnista sidosryhmien toimiessa keskeisinä yhteistyökumppaneina. Vaikka sekä kehitysjohtajan että kehittämissuunnittelijan työtilat sijaitsevat Seinäjoella on syytä mainita, että kehitysjohtaja luotsaa ensisijaisesti kolmen maakunnan yhteistä toimintaa maakunnallisten suunnittelijoiden toimiessa maakunnissaan. Tosin substanssialueittain tarvittaessa voidaan toimia myös toisin ja esimerkiksi tiettyjen kehittäjäryhmien toiminnassa kehitysjohtajan panos on merkittävä.

Kehittämistyössä jatketaan toisaalta maakunnassa jo pidempään/edelliskaudelta jatkuvan toiminnan edistämistä, mutta myös uusien avausten linjaamaa kehittämistyön tukemista. Kehittämistoiminnan keskittämistä SONet BOTNIA:n pidetään tärkeänä ja jatkossa toivotaan tuntuvammin sen rahoitusperustan vahvistamista, jotta kuntien yhteisten hankkeiden hallinnointi mahdollistuisi SB:ssä. Vaikka osaamiskeskuksella on tärkeä rooli rakenteiden ja verkostojen luomisessa, Etelä-Pohjanmaan alueellisen ohjausryhmän toiveena on, että SB olisi entistä enemmän myös osana konkreettista kehittämistoimintaa kuntien kehittämistyötä tukemassa. Muun muassa työprosessimallinnukset sekä muu maksullinen palvelutoiminta nähdään mahdollisuutena profiloida osaamiskeskuksen työskentelyä ja ohjausryhmä pitää tärkeänä pohtia mahdollisuutta erikoistua ko. tehtävien hoitamiseen.

Etelä-Pohjanmaan maakunnassa vuosien 2011–2012 aikana panostetaan erityisesti seuraaviin strategiasta nostettuihin painopistealueisiin bottom up -periaatetta noudattaen alueiden tarpeista käsin: kuntien kehittämistyön tukemiseen (ml. kehittäjäryhmä- ja muu verkostotyöskentely sekä prosessimallinnukset), tutkimus- ja kehittämistyön tukemiseen (opetus- ja tutkimusklinikkatyöskentelyn edistäminen) sekä alueellisen tiedontuotannon kehittämisen edistämiseen (mm. hyvinvointikertomukset). Myös johtamisen kysymykset ja erityisesti monialaisen johtamisen kehittäminen koetaan maakunnassa tärkeäksi painopistealueeksi, joka pyritään huomioimaan kuntien kehittämistyötä tukevassa osaamiskeskustoiminnassa. Substanssien osalta maakunnassa preferoidaan edelleen lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen, mutta myös aikuissosiaalityön, ikäihmisten - ja vammaispalvelujen kehittäminen etenee erilaisissa käynnistyneissä hankkeissa, jossa myös SONet BOTNIA on mukana.

3. KEHITTÄMISEN ERI MUOTOJA

Tällä hetkellä kehittäminen substanssialueilla painottuu muiden Pohjalaismaakuntien tavoin myös Etelä-Pohjanmaalla hankekehittämiseen. Tämä tarkoittaa osaamiskeskusten tehtävissä hankkeiden kokoamista, käynnistymisen ja juurruttamisen sekä arvioinnin tukemista. Hankkeiden tukemista on kuitenkin tärkeää käynnistää myös tietotuotannossa edistämällä yhteistyötä alueen korkeakoulujen kanssa. Myös hankkeissa käynnistettyjen koulutuksellisten jatkumojen turvaaminen sekä muun alueellisen käytäntötutkimuksen kehittäminen tullee vahvistumaan Etelä-Pohjanmaalla jo käynnistyneen opetus- ja tutkimusklinikkarakenteen suunnittelun myötä (esim. työmenetelmät, käytännön opetus jne.), johon liittyvästä yhteistyöstä on tehty aiesopimus Tampereen yliopiston kanssa (tekstiä tarkemmin toisaalla). Hankkeiden juurruttamisen tukeminen painottuu myös siihen, että hankkeiden toteutusta suunnitellaan käytännönläheiseksi jo toteuttamisvaiheessa. Syksyllä 2011 käynnistyneessä aikuissosiaalityön kehittämishankkeessa konkreettisia askelia tähän suuntaan on otettu mm. tiivistämällä jo suunnitteluvaiheessa yhteistyötä entuudestaan ammattikorkeakoulun kanssa. Seuraavassa on lueteltu nykyiset hankkeet Etelä-Pohjanmaan alueella:

- Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen Kasperi I ja II -hanke (-10/2013 saakka), sis. varhaiskasvatuksen kehittämisen
- Vanhustyö – IkäKaste - ÄldreKaste-hanke (10/2013 saakka)
- Aikuissosiaalityö SOS- aikuissosiaalityön hanke (loppuvuosi 2011- 10/2013 saakka)
- Vammaispalvelut: Valtakunnallinen vammaispalvelujen KASTE kehittämishanke (10/2012 saakka) sekä henkilökohtaisen avun HAVU -hanke (päättymässä 12/2011)
- Päihde- ja mielenterveyshäiriöiden kehittäminen Välittäjä 2013 -hanke (-10/2013 saakka)
- Uusia avauksia 12/2011 hakuun: kehittämistyön jatkaminen valtakunnallisessa vammaispalvelujen hankkeessa; jatkossa 2012 - painopisteeksi erityisesti syrjäytymisen vähentämiseen liittyvät sisällöt sekä hyvinvoinnin edistämisen kehittäminen (mm. hyvinvointikertomustyöskentely)

SONet BOTNIA:n toiminta on kuitenkin paljon muutakin kuin hankekehittämisen tukemista. Jo SB- toiminnan alkuvaiheessa määritellyille painopistealueille on muodostettu ylimaakunnallisia kehittäjäryhmiä: varhaiskasvatus, vanhustyö, vammaistyö, sekä myöhemmin päihdeopetuksen kehittäminen ja nuorten päihteiden käytön ehkäisy (Alkon lahjoitukseen perustuva kehittäjäryhmä) sekä alueellinen tietotuotanto. Lisäksi Etelä-Pohjanmaalla toimii muita bottom up -periaatteella muodostettuja sosiaalialan asiantuntijaryhmiä ja verkostoja (mm. lastensuojelu, perhetyö, aikuissosiaalityö). Näissä substanssiverkostoissa on mukana kuntatoimijoiden lisäksi mm. tutkimuksen ja koulutustahojen edustajia. Vertaistuen idealla ja toimijoiden vetovastuulla toimivien verkostojen ryhmäkohtaiset toimintasuunnitelmat tehdään vaihtelevasti ja yleensä vapaaehtoisuudeltaan vetäjien toimesta, eikä SONet BOTNIA taustatoimijana tällöin voi vaatia täsmällistä dokumentointia, kuten taas toimitaan nimetyissä kehittäjäryhmissä.

Ryhmätoiminnan koordinointi on keskeistä SONet BOTNIAn tukieissa toiminnassaan sosiaalialan kehittämistä maakunnan alueella. SB:n käytännön kehittämistyössä pyritään jatkossa vahvistamaan yhä enemmän myös kuntien ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä, niin täydennyskoulutuksen kuin tutkimuksenkin osalta alueelle luotavan verkostorakenteen myötä (opetus- ja tutkimuskeskukset). Vuoden 2011 alusta lähtien SB on organisoinut ylimaakunnallisia yhteistyökokouksia ja ollut tukemassa maakunnallista kehittämistyötä Etelä-Pohjanmaalla mm. hyvinvointitietotuotannon tilan ja kehitystarpeiden kartoittamiseksi. Pidemmän aikavälin tavoitteissa tietotuotannon kysymyksissä yhteistyö jatkuu mm. Etelä-Pohjanmaan maakuntaliiton, EPSHP:n ja muiden kehittäjätoimijoiden kanssa. Erilaisten kehittäjä- ja asiantuntijaverkostojen toimintaa pyritään tekemään nykyistä avoimemmaksi mm. tiedottamista lisäämällä. SB:n työntekijät ovat myös mukana sosiaalialan valtakunnallisissa osaamiskeskusverkostoissa, joten linkit toimivat myös substanssialueittain (vanhustyö, vammaistyö, varhaiskasvatus, lastensuojelu, aikuissosiaalityö) varsin kattavasti hyödyntäen omalta osaltaan maakunnissa tapahtuvaa kehittämistyötä. Seuraavassa avataan tarkemmin Etelä-Pohjanmaan kehittämistyön konkreettisia strategisia painopistealueita ja substansseittain.

SONET BOTNIAn KEHITTÄMISTYÖN TYÖKALUJA – kehittämiskonsultaatiot, hyvinvointipalvelujen ja sosiaalityön arviointimenetelmien levittäminen ja -edistäminen

SONet BOTNIAn tavoitteena on vahvistaa sosiaalialan ammatillista osaamista ja identiteettiä. Ajatuksena on kehittää toimintaa sosiaalialan ammatillisten työntekijöiden, työntekijäryhmien ja työyhteisöjen sosiaalialan ammatillisen osaamisen tukijana ja identiteetin vahvistajana nykyistä systemaattisemmaksi. Pyrkimyksenä on sosiaalialan osaamisen nostaminen ja esille tuominen. Konkreettisesti tätä tullaan edelleen jatkamaan mm. vahvistamalla eri työntekijäryhmien omaa työtään koskevaa sosiaalista raportointia ja ammatillista kirjoittamista SB:n areenoilla (tiedotteet, kontaktit Sosiaalitieto- lehteen), mutta myös paikalliseen mediaan (esimerkiksi teemailtapäivät).

Tiedotustoiminnan ja hankekehittämisen ohella maakunnassa jatketaan edelleen SONet BOTNIAn toimesta sosiaalialan kehittämistä esimerkiksi myös työprosessimallinnusten keinoin. Käytännössä prosessien kuvaaminen tuo oman panoksensa myös tietotuotantoon, sillä se on työn yhteistä aukikirjoittamista ja yksityiskohtien tarkastelua kehittämisen näkökulmasta. Työskentely mahdollistaa parhaimmillaan syvällisten ja analyttisten kehittämisprosessien toteuttamisen (reflektiivinen funktio), sekä näiden visuaalisen ja havainnollistavan kuvaustavan, joka edistää työn arjessa kehittyvän asiantuntemuksen ja osaamisen välittymistä hiljaisesta tiedosta yhteisesti sovituiksi ja levitettäviksi käytännöiksi. Process Guide on avannut käyttökokemuksen myötä yhä enemmän hyödyntämismahdollisuuksia suunnittelijan työhön: QPR toimii työkaluna paitsi perinteisissä mallinnuksissa myös hankesuunnittelun työkaluna (tiivistelmät, visualisoinnit) ja muun kehittämistyön ja arvioinnin tukena, työn sisällöllisten kokonaisuuksien hahmottamisessa ja suunnittelun jäsentämisessä sekä kokonaisuuksien hahmottamisessa visuaalisesti. Tämän lisäksi se soveltuisi esimerkiksi monisektoraalisen yhteistyön kehittämiseen ja eri toimijoiden välisten keskustelujen avaajaksi esimerkiksi sosiaalihuollon ja perusterveydenhuollon, sosiaalialan osaamiskeskuksen ja perusterveydenhuollon yksikön yhteistyössä. Vielä tällä hetkellä työssä painottuvat kuitenkin hankkeiden (tai erilaisten organisaatioiden) kehittämisprosessit ja niiden levittäminen. Vuoden 2011 aikana keskitytään Etelä-Pohjanmaalla mm. ikäihmisten palvelujen, neuvolan perhetyön, intensiivisen perhetyön mallintamiseen. Työmenetelmien arvioinnin kehittämistä edistetään myös juurruttamalla alueelle varhaiskasvatuksen henkilöstön käyttöön Process Guide -ohjelmalla toteutettu verkossa toimiva versio aikanaan Stakesissa luodusta Kuvastin itse- ja vertaisarvioinnin mallista. SB:n kehittäjäryhmätoiminnassa arviointimallia on muokattu sisällöltään varhaiskasvatukseen soveltuvaksi työkaluksi ja kehittämissuunnittelija on paitsi koordinoinut ryhmän toimintaa, myös vastannut mallin teknisestä toteutuksesta.

Kuvastin tekee näkyväksi sosiaalialan työn tavoitteellista toimintaa sekä sitä ohjaavia käsityksiä ja työhön vaikuttavia reunaehdoja. Kuvastimen ulottuvuudet mahdollistavat sekä tiimi-, asiakas- että moniammatillisen työn kehittämisen. Menetelmän hyödynnettävyydestä kertoo myös se, että siitä voidaan nähdä linjoja myös sosiaaliseen raportointiin, jolla tuotetaan asiakastyössä syntyvää laadullista tietoa paikalliseen hyvinvointipoliittiseen päätöksen tekoon ja kunnan palvelujen kehittämiseen. SONet BOTNIA on jo vuosien tutustuttanut maakuntien toimijoita Kuvastimeen, joka tällä hetkellä on vaihtelevasti maakunnissa käytössä aikuissosiaalityön, perhetyön ja lastensuojelun työyhteisöissä. Toimikauden aikana pyritään SONet BOTNIA:n toimesta kokoamaan yhteen Kuvastimen tukiverkosto edistämään tämän tyyppistä sosiaalialan menetelmäosaamista esimerkiksi vertaisoppimisen keinoin, mutta ajatuksena on myös pohtia yhä tietoisemmin käyttömahdollisuuksien laajentamisen näkökulmasta kytköksiä asiakastyössä syntyneen tiedon prosessoinnin suuntaan. Myös strategiassa todetaan, että SB edistää käytännön hyvinvointiosaajien, tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimijoiden verkostojen muodostumista. Tästä on nähtävissä yhteyksiä myös prosessimallinnuksiin, joita osaamiskeskuksessa on tarkoitus jatkossa tehdä yhä enemmän myös asiakasosallisuutta tukevana yhteistyönä.

4. ETELÄ-POHJANMAAN TOIMINNAN PRIORISOINTI SUBTANSSIKEHITTÄMISESSÄ

Aikuissosiaalityö

SONet BOTNIA:n tukema aikuissosiaalityön kehittäminen jatkuu vuoden 2011 aikana Etelä-Pohjanmaalla työn ohessa tapahtuvan ”arkikehittämisen” lisäksi myös KASTE -rahoituksen turvin Kurikassa, Kuusiokunnissa ja Seinäjoella. Syrjäytyneestä osalliseksi sosiaalityön keinoin – S.O.S. hankkeessa kehittämisessä yhteisinä sisältöinä Etelä-Pohjanmaan osahankkeessa (osana Väli-Suomen hankekokonaisuutta) ovat: aktivoivan ja kuntouttavan sosiaalityön kehittäminen, palveluprosessien - ja yhteistyörakenteiden kohentaminen, sosiaalityön ammatti- ja tehtävärakenteiden tarkastelun ja kehittäminen sekä tietotuotannon ja tietoteknologian hyödyntäminen. Etelä-Pohjanmaan piloteissa Kurikassa tullaan keskittymään erityisesti romanien parissa tehtävän sosiaalityön kehittämiseen. Kuusiokuntien alueen yhteisessä pilotissa tutkitaan ja kehitetään aikuissosiaalityön palvelurakennetta ja sosiaalityön uudenlaista organisoitumista. Seinäjoella puolestaan keskitytään aikuissosiaalityön ammatillisen osaamisen ja työmenetelmien kehittämiseen. Yhteistyö sosiaalityön kehittämiseksi jatkuu vuoden 2012 keväälle saakka myös välityömarkkinoiden kehittäjänä toimivan ESR Valtaväylä hankkeen kanssa muun muassa erilaisten yhteisten työkokousten ja teemailtapäivien muodossa.

SONet BOTNIA on myös mukana THL:n toteuttamassa aikuissosiaalityön tapauskohtaisen vaikuttavuusarvioinnin hankkeessa, jossa kehitetään vuoden 2011 aikana mittaristoa Seinäjoen sosiaaliviraston toimeentulotukityöhön. Vaikka kehittämispilotointi tapahtuu Seinäjoella, hankkeen tuloksia tullaan myöhemmin sovitulla tavalla levittämään koko toimialueen käyttöön myös SONet BOTNIA:n toimesta.

Lisäksi Etelä-Pohjanmaalla jatketaan yhteistyössä EPSHP:n sosiaalitoimen yksikön ja maakunnallisten aikuissosiaalityön alueryhmien kanssa järjestäen suunniteltuja vuosittaisia kuntien ja terveyden huollon sosiaalityöntekijöiden työkokouksia. Keväällä 2011 teemana yhteisessä sosiaalityön tapaamisessa oli vanhus- ja vammaistyö, joita lähestyttiin ylimaakunnallisesti ja myös Pohjoismaista yhteistyötä sivuten KASTE -hankkeiden ja Vaasan gerontologisen sosiaalityön mallin esittelyjen kautta. Tavoitteena on saattaa eri organisaatioissa toimivia sosiaalityön ammattilaisia yhteen ja näin omalta osaltaan edistää osaamisen kehittymistä ja välittymistä yli organisaatorajojen. Mainittakoon, että SB on jälleen mukana yhteistyössä myös Lapin yliopiston, SOSNET-verkoston ja POSKEN kanssa myös tammikuussa 2012 järjestettävien Pohjois-Suomen aikuissosiaalityön päivien suunnitteluissa ja toteutuksessa.

Lapset, nuoret ja perheet

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämisessä SONet BOTNIA tekee monella tasolla yhteistyötä nykyisten perhepalveluja kehittävien hankkeiden kanssa, mutta viime aikoina työpanos on suuntautunut erityisesti syksyyn 2013 jatkuvien hankkeiden suunnitteluun. Käytännössä Etelä-Pohjanmaalla tämä on tarkoittanut Suupohjan Selevä Paletti -hankkeen ja maakunnallisen Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeen suunnitteluryhmätyöskentelyä kahden erillishankkeen yhteen nivomiseksi. Hankerahoitusten varmistuttua yhteistyö jatkuu kehittämistyötä eri tavoin tukien; tässä keskeisinä muotoina ovat mm. mallinnukset, yhteiset hyviä käytäntöjä yli sektorirajojen välittävät foorumit ja tilaisuudet (kehittäjäryhmät, työkokoukset) sekä muu arviointi- ja konsultaatiotyö. Hankkeessa tapahtuva kehittämistyö painottuu monialaisen palvelukokonaisuuden kehittämiseen perheiden kanssa tehtävässä työssä sekä ennaltaehkäisevien monialaisten rakenteiden kehittämiseen perheiden palveluissa.

Etelä-Pohjanmaalla on vuosien aikana SONet BOTNIA:n toimesta perustettu useita ammattiryhmittäisiä tai muilla tavoin muodostettuja toimijaverkostoja, joiden vetovastuussa hankkeet ovat luontevasti kausinaan toimineet. Esimerkkeinä mainittakoon maakunnallisista kokoonpanoista lastensuojelun sosiaalityöntekijäverkostot ja perhetyön alueryhmät, joiden työskentelyä ei SONet BOTNIA:ssa kuitenkaan ole nähty tarpeelliseksi virallistaa kehittäjäryhmätoiminnaksi, vaikka samansisältöisiä ajankohtaisen osaamisen välittämiseen ja vertaistuen tarjoamiseen liittyviä tavoitteita molemmilla on. Lisäksi Etelä-Pohjanmaalla jatketaan yhteistyössä SONet BOTNIA:n ja EPSHP:n sosiaalitoimen yksikön kanssa suunniteltuja vuosittaisia maakunnallisia kuntien lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden työkokouksia. SB:n kehittämissuunnittelija on lisäksi mukana pikkulapsipsykiatriaa tukevan ryhmän toiminnassa.

Säännöllisesti nelisen kertaa vuodessa kokoontuu edelleen myös SONet BOTNIA:n ylimaakunnallinen varhaiskasvatuksen kehittäjäryhmä, joka toimii kaksivuotiskausittain laadittavan toimintasuunnitelman pohjalta. Etelä-Pohjanmaan alueellisessa ohjausryhmässä käydyn keskustelun perusteella varhaiskasvatus SB:n toiminnassa vaatii jatkossa asemointia; yhteys nähdään tarpeellisena jatkossakin osana osaamiskeskustystä, mutta samanaikaisesti varhaiskasvatus on siirtynyt ja siirtymässä kunnissa selkeästi sivistystoimen alaiseksi toiminnaksi. Tällöin tulee pohtia, kuinka paljon SB voi panostaa varhaiskasvatukseen ja suunnitella kehittäjäryhmätyöskentelyssä myös vaihtoehtoisia kotipesiä alueellisen kehittämistyön foorumeiksi. Toisaalla vaakakupissa painaa se, että hankeresurssit vähenevät KASPERI 2 hankkeen marraskuussa alkaessa maakunnassa juuri varhaiskasvatuksen kehittämisen osalta. Kunnissa substanssin osalta ollaan huolissaan mm. seuraavista sisällöistä: varhaiskasvatuspalvelujen resurssien riittävyys ja työhyvinvointi, varhaiskasvatuksen henkilökunnan koulutuksen ja täydennyskoulutuksen taso ja suunnitelmallisuus sekä varhaiskasvatuksen tieteenalojen tuottaman uusimman tiedon näkyminen arjessa ja se, millaisin toimenpitein kunnissa on varauduttu varhaiskasvatuksen tulevaisuuden näkymiin (esim. työntekijöiden runsas eläköityminen, monikulttuurisuuden tai muutoin yksilöllisesti huomioitavien lasten lisääntyminen). Varhaiskasvatuksen mahdollista uutta hankevalmistelua käsitellään kehittäjäryhmässä alkusyksystä 2011. Yhteistyö- ja suunnittelukumppanuutta tultaneen tällöin käynnistämään myös sivistystoimen suuntaan.

Tällä hetkellä perhetyön ja lastensuojelun sosiaalityön verkostot toimivat KASTE -hankkeissa tehtävän kehittämistyön työrukkasmaisina kosketuspintoina ja jalkauttajina, kun taas varhaiskasvatus jatkaa ylimaakunnallisesti omana ryhmänään (tekstiä omassa kohdassaan!). Toimikauden aikana Etelä-Pohjanmaalle on kuitenkin tarkoituksena perustaa uusi monialainen lasten, nuorten ja perheiden palvelujen edistämistä tukeva kehittäjäryhmä, jossa on laajasti edustettuna monisektoraalista ja -amatillista osaamista eri tasoilta. Sen toimintasuunnitelma ja tavoitteet hiotaan ja tiivistetään yhdessä toimijoiden kanssa alkuvuoden 2012 aikana.

Mainittakoon, että Etelä-Pohjanmaan alueellinen ohjausryhmä on nostanut kommentaissaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin panostamisen yhdeksi kehittämistyön painopistealueeksi kaudella 2011–2012.

Päihde- ja mielenterveystyö

SONet BOTNIA hallinnoi ja koordinoi Alkon lahjoituksen käyttöä kehittäjäryhmän avulla, jonka puheenjohtajana SONet BOTNIA:n kehitysjohtaja toimii. Rahoituksella kehitetään Pohjalaismaakuntien alueen neljän ammattikorkeakoulun päihdetyön osaamista ja ennaltaehkäisevään päihdetyöhön panostamista. SONet BOTNIA:n kautta lahjoituksen mukainen toiminta ja rahoitus kanavoidaan lahjoitussopimusten mukaisten tavoitteiden toteuttamiseksi kaikkien kolmen Pohjanmaan maakunnan (Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa) alueelle. Kehittämistyön sisältöinä on päihdetyön opetuksen kehittäminen ja erityisesti nuoriin kohdistuvien alkoholihaittojen vähentäminen. Nuorten päihteiden käytön ehkäisyssä on pohdittu nuorten päihteiden käytön arviointimittarin käytön kehittelyä, käyttöönottoa sekä käyttökokemusten arviointia lahjoitusvaroilla. Myös ennaltaehkäisevän työn materiaalien tuottamisesta on keskusteltu. Lisäksi on tehty kartoitustyötä lahjoitussopimukseen liittyen mm. KASTE- ja muiden hankkeiden pohjalta nousevista yhteisistä kehittämistarpeista, esimerkiksi nuorten päihteiden käyttöön liittyvien tapaturmien ehkäisy.

Maakunnassa jatketaan yhteistyötä Päihde- ja mielenterveyspalveluja kehittävän Välittäjä 2009 -hankkeen kanssa. Välittäjän hankejohtajan sijoittumisella SONet BOTNIA:n organisaatioon on osaamiskeskukseksi merkitystä, koska näin voimme mukana laajassa Väli-Suomen alueen hankkeessa. Tämä mahdollistaa kehittämistyön hyödyntämisen ja levittämisen paitsi alueella myös laajemmissa verkostoissa. Aikuissosiaalityön hankekehittämisessä muun muassa on jo valmisteluvaiheessa käyty yhteisiä keskusteluja, joissa on huomioitu työnjaollisten sisältöjen yhdyspintoja kehittämistyön päällekkäisyyden välttämiseksi. Muun muassa asiakasosallisuuden kysymykset ja kokemusasiantuntijuus sekä asennevaikuttamistyö tulevat olemaan konkreettisen, myöhemmin tarkentuvan yhteistyön sisältöjä KASTE- kehittämisessä, jota SONet BOTNIA tukee omalta osaltaan. (vrt strategiassa kansalaislähtöisten palvelukäytäntöjen osaamisen kehittyminen). SONet BOTNIA maakunnallisena toimijana jatkaa Välittäjä 2013 -hankkeen ohjausryhmässä.

Vanhustyö ja – palvelut

Ikäihmisten palvelujen kehittämisessä maakunnan alueella jatkaa toimikauden aikana Ikäkaste -hanke. Ajankohtaisena haasteena vanhustyön- ja palvelujen kehittämisessä on ikääntyvien oman osallisuuden edistäminen heitä koskevassa suunnittelussa, päätöksenteossa ja palveluntuotannossa. Palveluja oikein suuntaamalla tuetaan ikääntyvien tasa-arvoista osallistumista yhteiskunnan toimintaan, esimerkiksi sähköisten palvelujen ja tietoteknologian käytössä. Ikääntyvien aktiivinen kansalaisuus sekä yksinäisyyden ja syrjäytymisen ongelman ehkäisy vaatii ikääntyvien, ei ainoastaan palvelujen, vaan kaikessa yhteisöjen toiminnan suunnittelussa mukana olemista. Ikäihmisten palvelujen konsepteissa tuotetaan uudenlaisia ratkaisuja (mm. palvelukampus), jotka perustuvat ikääntymisen monivaiheisuuteen ja jotka kykenevät näihin muuttuviin tarpeisiin mukautumaan. Tavoitteena on vanhuspalveluissa kyetä järjestämään yksiportainen palvelujärjestelmä ympärivuorokautisessa hoivassa. Palvelujärjestelmässä kehitetään puolestaan tarpeiden ennakointia. Näihin ajankohtaisiin kehittämishaasteisiin vastataan osin Ikäkaste 2/E-P: vanhustyön kehittämiskeskus - hankkeen avulla. Hankkeen tavoitteena on tuottaa tietoa ja vaikuttaa ikääntymiseen liittyviin kulttuurisiin tekijöihin. Ikäkaste 2 -hankkeessa jatketaan hankkeen ensimmäisen vaiheen aikana syntyneiden hyvien toimintamallien juurruttamista ja vahvistamista. Hankkeessa Etelä-Pohjanmaalta mukana olevat kunnat ovat Alavus, JIK - peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen, Kuortane, Lapuan kaupunki, Seinäjoen kaupunki, Töysä, Ähtärin kaupunki ja Isokyrö.

Vanhustyön painopistealueesta vastaa SONet BOTNIAssa Keski-Pohjanmaan suunnittelija. Myös Etelä-Pohjanmaan suunnittelija on mukana vanhustyön kehittämistyössä Kaksineuvoisen alueen Aijjoos 2008–2013 –hankkeen prosessiarvioinnissa mallinnustyöhön keskittyvällä työpanoksellaan. Tällä hetkellä ikäihmisten palvelujen kehittämistyö Etelä-Pohjanmaalla toteutuu paljolti Ikäkaste -hankkeen toiminnassa sekä siihen kytkeytyvän ylimaakunnallisen tutkimus- ja kehittäjäverkoston kautta. Tämä vanhustyön kehittämisyksikkö -hankkeen aikana käynnistetty verkosto muodostuu osaamiskeskuksen, hankkeen ja oppilaitosten (ammattikorkeakoulut, yliopistot) edustajista. Etelä-Pohjanmaan alueella toimii säännöllisesti myös Ikäkasteen kokoama vanhustyön vastaavien alueellinen ryhmä, jossa mukana on myös muita kuin hankekuntia. Kokouksissa käsitellään vanhustyön ajankohtaisia teemoja ja se toimii myös hankkeen tiedotuskanavana kuntiin. Jatkossa hankkeen taholta tullaan tiivistämään/fokusoimaan ryhmän/verkoston toimintaa. Kehittämistavoitteiden saavuttamiseksi kunnat osallistuvat asettamiensa painopisteiden mukaisesti. Lisäksi Seinäjoella ikäihmisten päihdepalvelujen kehittämiseksi toimii moniammatillinen IKÄPÄ-ryhmä. Hanke tekee tiivistä yhteistyötä myös järjestötoimijoiden kanssa mm. kehittäen alueelle omaishoitajuuden varhaisen tukemisen mallia.

Vammaistyö

Vammaistyön painopistealueesta vastaa SONet BOTNIAssa Pohjanmaan suunnittelija. Ylimaakunnallinen teksti luettavissa toisaalla!) Vammaispalvelujen kehittämistyötä tehdään Etelä-Pohjanmaan maakunnassa paljolti VammaisKASTEen toimesta. Etelä-Pohjanmaan osahankkeessa palvelurakenteita kehitetään mallintamalla palveluprosesseja sekä selkeyttämällä peruspalveluiden ja erityispalveluiden välistä työnjakoa. (pilottialueena *Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä*.) Palveluohjauksessa jatketaan POKEVA-hankkeessa kehitetyn mallin hyödyntämistä, kehittämistä ja juurruttamista. Lisäksi panostetaan intensiivisen palveluohjauksen kehittämiseen (pilotteina *Kurikan kaupunki ja Kuntayhtymä Kaksineuvoinen*.) Alueelle laaditaan kehitysvammaisten asumista koskeva suunnitelma. Suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan. Lisäksi panostetaan alueellisten yksilöllisten asumisvaihtoehtojen kehittämiseen. Osahankkeessa vahvistetaan vammaisalalla työskentelevien osaamista koulutusten ja täydennyskoulutusten avulla sekä tarjoamalla vertaistukimahdollisuuksia. Lisäksi tehdään yhteistyötä oppilaitosten, kuntien ja kuntayhtymien kanssa ammattitaitoisen henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi tulevaisuudessakin. Hankkeen toimesta myös Etelä-Pohjanmaan vammaispalvelujen sosiaalityöntekijät ovat verkostoituneet keskenään. Alueella toimii lisäksi vielä myös vuoden 2011 loppuun saakka Henkilökohtaisen avun kehittämiseen erikoistunut HAVU -hanke. Hankkeen keskeiset tavoitteet liittyvät henkilökohtaisen avun keskuksen toiminnan kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen sekä toimintamallin levittäminen.

MUU KEHITTÄMISTOIMINTA ETELÄ-POHJANMAALLA

Järjestöyhteistyö

Etelä-Pohjanmaan maakunnassa Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton (STKL) kehittämispäällikön kanssa yhteistyötä on tehty monitoimijaisessa aluetyöryhmässä. Viime aikoina yhteistä konkreettista työskentelyä on ollut myös KASTE- hankkeiden valmistelu- ja toimeenpanovaiheissa. Tämä tulee jatkumaan myös kuluvalle toimikaudella eri muodoissaan ja mm. kesäkuussa 2011 järjestetään maakunnan alueella toimivien KASTE -projektien vastuuhenkilöiden yhteinen kokous, jossa suunnitellaan loppuvuodelle julkinen - järjestö työkokousta vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan merkityksestä. Maakunnallinen KASTE -kehittämiseen liittyvä järjestötapaaminen on suunnitteilla syksylle. STKL:n toiminta on muuttumassa ja siirtyy 1.1.2012 osaksi aloittavan SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry:n toimintaa. Konkreettiset yhteistyömuodot yhteistyössä uuden organisaation kanssa tarkentuvat syksyn aikana. Keskeistä työskentelyssä on silti edelleen julkisen sektorin ja järjestöjen yhteistyön kehittäminen. Suunnitelmissa on, että yhteisiä tilaisuuksia järjestetään jatkossakin kansalaisten ja

palvelunkäyttäjien näkökulman esiintuomiseksi palvelujen ja palvelurakenteiden kehittämisessä sekä ihmisten hyvinvointiin liittyvässä päätöksenteossa.

Kehittämisen rakenne

Toimikauden aikana jatketaan kestävästi kehittämisen rakenteen työstämistä yhteistyössä perusterveydenhuollon, kuntien sosiaalihuollon, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin, alueen korkeakoulujen ja SONet BOTNIAn kesken. SB on STM:n tehtäväksiintoon liittyen kartoittanut alueen toimijoiden näkemyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisrakenteesta, johon kytkeytyy paitsi useita toimijoita, myös monia haasteita. Muun muassa perustettavien perusterveydenhuollon yksiköiden (pthy) ja jo kymmenen vuoden ajan alueella toimineen sosiaalialan osaamiskeskusten tehtävissä on nähtävissä runsaasti yhteistyön mahdollisuuksia, mutta toiminta substanssikehittämisen yhdyspinnoilla (mm. aikuissosiaalityö, päihde- ja mielenterveyden kysymykset) on vaarassa jäädä melko ohueksi hoitopolkujen kehittämisen noustessa pthy:ssä päätehtäväksi. Tätä yhteistyötä SONet BOTNIAn pidetään kunnissa kuitenkin tärkeänä, sillä alueen toimijoiden keskuudessa nähdään haasteena kunnallisen perusterveydenhuollon kehittäminen erikoissairaanhoito-orientoituneesti. Terveiden edistämisen kysymyksissä SB:ssä on tehty yhteistyötä EPSHP:n kanssa jo pidempään Terveiden edistämisen neuvottelukunnassa ja sen alaisissa työryhmissä (mm. lasten, nuorten ja perheiden alajaosto). Toivottavaa on, että yhteistyötä perusterveydenhuollon kehittämisryhmien kanssa tultaisiin toimikauden aikana linjaamaan myöhemmin tarkentuvien suunnitelmien ja sisältöjen osalta myös Etelä-Pohjanmaan maakunnassa. Esimerkiksi terveydenhuoltolakiin liittyvän, kuntien laatiman hyvinvointikertomuksen tietotuotannon tukemisesta on yhteistyötä jo alustavasti suunniteltukin. Vaikka SONet BOTNIA on ylimaakunnallinen toimija, on yhteistyössä aina mahdollista rajata ja linjata sisältöjä esimerkiksi sairaanhoitopiirien kanssa niin, että ne palvelevat juuri oman maakunnan kehittämistyössä määriteltäviä tavoitteita.

Tärkeänä yhteistyökumppanina hyvinvoinnin kehittämisen kysymyksissä jatkaa myös Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto, jonka erilaisissa työryhmissä (mm. peruspalveluohjelman seurantar ryhmä, Etelä-Pohjanmaan ennakoitavien -työryhmä) SB on mukana. Alueellisen tietotuotannon kysymykset, osaamisen kehittäminen sekä opetus- ja tutkimuslinikkatoiminnan (yhteistyössä Tampereen yliopiston ja SeAMKin kanssa) käynnistyminen muodostavat Etelä-Pohjanmaan kehittämiskartalle kokonaisuuden, jotka kilpistyvät samojen asioiden äärelle, vaikka tulokulmat ja kehittämisen muodot hieman vaihtelevatkin. Erityisesti tietotuotannon osalta maakuntaliiton kanssa on suunniteltu ja jo toteutettukin myös yhteisiä työkokouksia ja muita tilaisuuksia. Tästä lisää seuraavassa.

Alueellisen tietotuotannon kehittäminen ja systematisointi

SONet BOTNIAn alueellisen tietotuotannon ylimaakunnallisen kehittäjäryhmän tavoitteena on koota, arvioida ja systematisoida alueellisen tiedon rakenteita ja tulkintaa. Tietotuotantoa tullaan toimikauden aikana kehittämään muodostetun ylimaakunnallisen kehittäjäryhmän toiminnassa tukemaan johtamista ja päätöksentekoa maakuntien alueella. Ryhmän jäsenet on nimetty, avaustilaisuus pidetty tammikuussa 2011 ja konkreettinen kehittämistyö käynnistyy vielä vuoden 2011 aikana. SONet BOTNIALLE luonteva rooli olisi toimia ”alueellisen tulkinnan tekijänä”. Alueellisten ohjausryhmien ehdotukset muodostuvat kehittäjäryhmän työn painopisteiksi ja tarpeiksi. Etelä-Pohjanmaalla painopisteiksi nousevat ensivaiheessa: yhteistyörakenteen muodostaminen, työnjaosta ja koordinoinnista sopiminen SONet BOTNIAn, perusterveydenhuollon kehittämisryhmän ja terveyden edistämisen keskuksen, maakuntaliiton, SeAMKin, yliopistokeskuksen, ELYn, AVIn ja muiden tiedon tuottajien kanssa. Alueellinen ohjausryhmä on esittänyt konkreettiseksi tehtäväksi myös sähköisen hyvinvointikertomuksen pilotointia tai käyttöönottoa sekä indikaattorityön aloittamista.

SONet BOTNIAssa on entuudestaan hyviä kokemuksia kolmen pohjalaismaakunnan hyvinvointibarometrin toteuttamisesta ja sen edelleen kehittämisestä (esimerkiksi joka toinen vuosi tapahtuvana yhteistyönä mm. maakuntaliittojen kanssa) käydään parhaillaan neuvotteluja. Myös SB:n strategiassa mainitaan Pohjanmaan maakuntien väestön hyvinvointia koskevan tiedon tuottaminen toiminnan keskeisenä painopisteenä. SB:n suunnitelmissa on ollut palkata myöhemmin tiimiin tietotuotantoa kehittämään tutkija-suunnittelija, jonka työpanosta voitaisiin hyödyntää myös hyvinvointibarometri-työskentelyssä. Osaamiskeskus tulee myös järjestämään Etelä-Pohjanmaalla syksyllä 2011 työkokouksen indikaattorien kehittämisen kysymyksistä. Tilaisuuteen kutsutaan mukaan mahdollisesti THL:n INDI-projektin asiantuntijoita sekä eHYTE -toiminnan kehittäjiä ja suunnitellaan työskentelyn käynnistämistä mahdollisesti myös EP:n alueella ohjausryhmässä tulevien kehittämisohjelmien pohjalta.

Tämän lisäksi valtakunnallisten toimijoiden kanssa on suunnitteilla erikseen Paikkatietotutkimushanke (Seinäjoki hallinnoijana), joka kytkeytyy valtakunnalliseen verkostohankkeeseen ja paikallistasolla keskittyy Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen teemaan. Uuden alueellisen hyvinvointitiedontuotannon edistämiseksi ja paikkatiedon kehittämiseksi valmisteltavassa hankkeessa yhdistetään nykyisten toimijoiden tietämys alueellisesta tiedontuotannosta ja sen kehittämistarpeista sekä mallinnetaan paikkatietojärjestelmien alueellista hyödyntämistä sosiaali- ja terveysalalla. Hankkeessa pyritään selvittämään ja arvioimaan, miten monesta eri lähteestä tuleva olemassa oleva tieto (kuntien tietokanta- ja asiakasrekisteritieto sekä valtakunnallinen tilastotieto) saadaan käyttöön palvelujärjestelmän suunnittelun, kehittämisen ja johtamisen perustaksi, niin että sitä voidaan hyödyntää myös paikallisesti. Lisäksi mallinnetaan ja arvioidaan, miten tätä tietoa voidaan yhdistää paikkatietoon niin, että saadaan helposti palvelujärjestelmän suunnittelua ja päätöksentekoa tukevaa, relevanttia ja kiinnostavaa paikallista tietoa. Hankkeen fokuksena päätettiin suunnata erityisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden tilannetta kuvaavien tietojen (mm. neuvola-, terveysasema-, päivähoito- ja koulutietojen) hyödyntämiseen sekä monialaiseen tarkasteluun paikkatiedon kautta. Hanke toteutetaan alueellisina osahankkeina paikallisten osaamiskeskusten tuella.

Mainittakoon vielä, että myös SB:ssa kehittämissuunnittelijan maksullisena palvelutoimintana toteuttamat työprosessimallinnukset ovat yksi väylä aluetason tietotuotannon kehittämiseen. SB:n kehitysjohdaja osallistuu kutsuttuna asiantuntijana myös Etelä-Pohjanmaan ennakointiportaalityöryhmän työskentelyyn. Ennakointitiedon merkitys kasvaa tulevaisuudessa hyvinvointi-, osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakkoinnissa.

Opetus- ja tutkimuslinikkatoiminnan kehittäminen - sosiaalialan osaamiseen käytännönopetusta, kehittämistä ja tutkimusta lähentämällä

Opetus- ja tutkimuslinikka -toiminnan suunnittelua jatketaan Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2010 aloitettujen neuvottelujen ja selvitystyön pohjalta. Tampereen yliopisto ja SONet BOTNIA ovat sopineet keskinäisestä yhteistyöstä **Alueklinikat verkostona – Opetus- ja tutkimuslinikkaverkoston kehittäminen Tampereen yliopiston sosiaalityön opetuksessa** -hankkeessa (2011–2013), jota Tampereen yliopisto hallinnoi. Tavoitteena on kehittää opetus- ja tutkimuslinikkaverkosto, joka tehostaa sosiaalityön tutkimuksen ja opetuksen vaikuttavuutta ja laatua Tampereen yliopiston omassa toiminnassa ja sen alueellisessa toimintakentässä erityisesti Seinäjoella Etelä-Pohjanmaalla ja Satakunnassa. Kehitettävällä linikkatoiminnalla edistetään sosiaalityön ja hyvinvointipalveluissa tarvittavan osaamisen kehittämistä alueilla. Verkosto rakennetaan alueilla toimivista organisaatioista, jotka eri tavoin ovat jo mukana tai kiinnostuneita toimimaan osana yliopiston sosiaalityön opetuksen ja tutkimuksen kehittämistä. Verkoston yhteistyötä kehitetään ja asiantuntemusta hyödynnetään työstämällä opetus- ja tutkimuslinikkamallia kunkin alueen tarpeet ja erityispiirteet huomioiden. SeAMK on mukana yhteistyössä ja alueklinikkoita rakennetaan verkostona. Jatkossa on tärkeää selvittää sosiaalialan osaamiskeskuksen roolia ja tehtäviä osana muodostettavia opetus- ja tutkimuslinikoita.

Yhteistyö täydennyskoulutuksen kanssa

SONet BOTNIA ja alueen täydennyskoulutustahojen muodostaman KeTySeSo -kehittäjäverkoston (Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto, TYT, SeAMK ja SONet BOTNIA) toimintaa jatketaan syksyllä 2011, sillä suunnittelua ja koordinoitua alueen tarpeiden ja toimijoiden viitoittamana on syytä jatkaa. Edellisellä toimintakaudella ryhmään päätettiin kutsua SB:n aloitteesta mukaan organisaatioissaan täydennyskoulutuskysymyksistä vastaavia/kiinnostuneita substanssitoimijoita mm. kunnista, terveydenhuollosta, työhallinnosta sekä myös laajemmista kehittämishankkeista (KASTE), mutta ajankohta ei ollut otollinen. Tulevassa toiminnassa painotetaan edelleen täydennyskoulutusvelvoitteen sisältöjä ja suunnitellaan tarvittavia toimenpiteitä asioiden etenemiseksi maakunnassa järkevällä bottom up -periaatetta noudattavalla tavalla. SONet BOTNIA toimii linkkinä toimijoiden välillä ja osallistuu paitsi tapahtumien ideointiin ja toteuttamiseen, tarvittaessa myös konkreettisemmin yksittäisten koulutuspäivien- ja kokonaisuuksien sisältösuunnitteluun.

YLIMAAKUNNALLINEN TOIMINTA

Monikulttuurinen työ

SONet BOTNIA on laatimassa ylimaakunnallista toimintasuunnitelmaa monikulttuuriselle työlle. Prosessi toteutetaan yhteistyössä THL:n, SB:n ja NVC:n (Nordens Välfärdscenter) välillä. SONet BOTNIA:n edustajana neuvotteluissa on ollut Pohjanmaan kehittämissuunnittelija, mutta sisältöä on kartoitettu keväällä 2011 sähköpostikyselyllä myös Etelä-Pohjanmaan toimijoiden keskuudessa. Kun pohjatyö Pohjanmaalla saadaan tehtyä, tuodaan sisällöt vielä myös Etelä-Pohjanmaan alueellisen ohjausryhmän kommenteille. Tämän jälkeen on mahdollista harkita seuraavia askelia, esimerkiksi hankeidean kehittelyä. SB on mukana myös Osallisena Suomessa -hankkeen yhteistyöverkostossa.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen ylimaakunnallinen kehittäjäryhmä (2010–2011) jatkaa toimintaansa laatimansa erillisen toimintasuunnitelman mukaisesti. Kehittäjäryhmä toimii varhaiskasvatuksen ajankohtaisasioiden peilauspintana ja tiedonvälittäjänä sekä kehittämistyön suunnittelun foorumina alueellaan (ml. arkikehittäminen ja kehittämishankkeet). Lisäksi ryhmä tukee hankkeissa tapahtuvaa kehittämistyötä ja välittää omalta osaltaan näiden hyviä käytäntöjä. Toimikauden aikana kehittäjäryhmätoimintaa tullaan kuitenkin uudelleen arvioimaan; taustalla on meneillä oleva hallinnonalamuutos sivistystoimen alaisuuteen, joka asettaa pohdittavaksi SOSKE -panostuksen ja resursoinnin pidemmällä tähtäimellä, erityisesti mahdollisen lähitulevaisuudessa ennakoitavan lakimuutoksen myötä. Ryhmä tulee kuitenkin edelleen jatkamaan toimintaansa ylimaakunnallisena kehittämistyön foorumina, mutta toiminnassa pyritään erityisesti tehostamaan yhteistyötä alueen oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen, yliopistojen sekä täydennyskoulutustahojen kanssa alueellisen tietotuotannon, tutkimus- ja arviointitoiminnan edistämiseksi. Myös monikulttuurisuuden näkökulma pidetään esillä kehittämistyössä. Varhaiskasvatuksen tilannetta kunnissa mm. pedagogisten ratkaisujen ja varhaisen tuen toimintamuotojen osalta tullaan SB:n toimesta yhteistyössä maakuntien perhehankkeiden kanssa kartoittamaan syksyn 2011 aikana. Tässä voidaan hyödyntää osittain myös SONet BOTNIA:n harjoittelijan työpanosta.

Varhaiskasvatuksen ylimaakunnallisen kehittäjäryhmän ohessa varhaiskasvatus on edustettuna Etelä-Pohjanmaalle perustettavassa maakunnallisissa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäjäverkostossa, jota SONet BOTNIA koordinoi. Tämän rinnalla maakunnissa olevat ammattiryhmittäin kokoontuvat maakunnalliset/ylimaakunnalliset verkostot (esimiehet, päivähoiton ohjaajat, (k)eltot jne.) jatkavat edelleen toimintaansa ja SONet BOTNIA toimii tässä tarvittaessa tiedottamisen yms. solmukohtana. THL -yhteistyöstä

voidaan puhua Kuvastin itse- ja vertaisarviointityökalun kehittämistyössä, jonka tuloksia ollaan SB:n toimesta syksyn 2011 aikana konkreettisesti laajentamassa Pohjalaismaakunnissa uudelle substanssialueelle varhaiskasvatukseen. SONet BOTNIAn koordinoima varhaiskasvatuksen kehittäjäryhmä työsti vuoden 2010 aikana työkalupatteristoa varhaiskasvatuksen kielelle ja päivähoitoon soveltuvaksi. Varhaiskasvatuksen loppuvuodesta 2010 kehitetty prototyyppimalli on parhaillaan testattavissa pilottiyksiköissä ja sitä levitetään jatkossa alueella sekä myös valtakunnallisesti SB:n ja KASTE -hankkeiden kanssa yhteistyönä toteutetun sähköisen kaksikielisen verkkoversion valmistuessa. Vaikka Kuvastimessa on kyse ennen kaikkea arvioinnista, on siitä nähtävissä myös suora yhteys varhaiskasvatuksen palveluohjaus -työtapaan ja tämän kehittämiseen.

Vammaispalvelut

Pohjanmaan kehittämissuunnittelija vastaa SONet Botnian alueella vammaistyön kehittämisasioista. Toimintakauden aikana vammaispalvelujen kehittämishankkeessa tehdyille työlle harkitaan jatkamistapaa ja mahdolliset hankevalmistelut tehdään jo vuoden 2011 Kaste-hakuun. Vammaispalveluissa kehitettäviä asioista ovat henkilökohtaisen avun kehittäminen edelleen (esim. konsultaatiotarvetta kunnissa), kuntien esteettömät verkkosivut sekä lasten kuntoutuksessa eri työntekijäryhmien ja palveluntuottajien yhteistoiminta asiakkaan kannalta.

Vanhustyö

Keski-Pohjanmaan suunnittelija vastaa SONet BOTNIAn alueella vanhustyön kehittämisasioista. Alueella ei ole nyt yhteisiä vanhustyön hankkeita. Kuluvan toimikauden aikana selvitetään vanhustyön kehittäjäryhmätyyppisen toiminnan edellytyksiä ja mahdollisuuksia sekä vanhustyöhön liittyvän informaatioverkoston kehittämistä maakunnittain.

Kehittämissuunnittelija toimii yhdyshenkilönä GeroCenteriin, vanhustyön valtakunnalliseen koulutuskalenteriin. Kehittämissuunnittelija toimii Etelä-Pohjanmaan vanhustyön kehittämiskeskus -hankkeen ohjausryhmän sihteerinä, joka on Väli-Suomen IkäKaste -hankkeen osahanke. Suunnittelija on koordinoanut IkäKaste 2-hankkeen suunnittelua SONet BOTNIAn alueella. Hankkeen ensimmäinen vaihe päättyy 10/2011 ja toinen vaihe käynnistyy 11/2011 jatkuen 10/2013 asti. Pohjanmaan ruotsinkielisiä ja kaksikielisiä kuntia (myös Kruunupyö) on mukana Äldrecentrum -hankkeessa, joka on yksi IkäKaste -hankkeen osahankkeista. IkäKaste -hankkeessa on merkittävää yhteistyötä mm. STM:n, THL:n, Vanhustyön Keskusliiton ja Perhehoitoliiton kanssa. Valtakunnallista vanhustyön verkostoa ei nykyisin toimi osaamiskeskus- eikä THL-vetoisena. Näin on aikaisemmin ollut, ja siksi tämän tarpeen uudelleen arviointi tulee nostaa esille.

ERITYISTEHTÄVÄ: Pohjoismainen yhteistyö

SONet BOTNIAssa pohjoismaisen yhteistyön lakisääteistä erityistehtävää toteutetaan yhteistyössä Nordens Välfärdscenterin (NVC) kanssa. NVC:n tehtävänä on vahvistaa pohjoismaista hyvinvointimallia ja sosiaalipoliittikkaa tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoimintaan perustuvalla tiedon tuottamisella. Laitoksen toiminnan perustana on pohjoismaisen hyvinvointivaltion ajankohtaiset haasteet. Laitoksen kehittämisalueet ovat hyvinvointiteknologia, työllisyyden edistäminen, sosiaalipalvelut, vammaispalvelut, kuurosokeiden koulutustoiminta, alkoholi- ja huumeutkimus sekä pohjoismaisen hyvinvointimallin kehittäminen. Käytännössä työ kohdistuu laajan yhteiskuntapoliittisen linjauksen mukaisesti osallisuuden, kansalaisten yhdenvertaisuuden sekä yhtäläisten mahdollisuuksien edistämiseen sekä sosiaalipalvelujen laadun kehittämiseen. NVC: järjestää teemakonferensseja sekä seminaareja, systematisoi tietoa ja tukee kehittämisprojekteja, järjestää työryhmiä, luentoja sekä kokoaa tutkimustuloksia, kehittää pohjoismaista hyvinvointimallia tukevia suosituksia ja linjauksia sekä edistää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa Pohjoismaissa, EU:ssa, Euroopan Neuvostossa ja YK:ssa.

TOIMINTASUUNNITELMAN ARVIOINTI:

SONet BOTNIAn toimintaa arvioidaan kehittämisen näkökulmasta strategiaan kirjattujen tavoitteiden, toiminnan ja sen tulosten arviointina. Arviointi tulee tapahtumaan osaamiskeskustustyöntekijöiden itsearviointina, ohjausryhmäarviointina (esimerkiksi dialogisin menetelmin) tai ulkoisena arviointina esimerkiksi yhteistyössä kuntien, korkeakoulujen ja muiden tutkimus- ja kehitysorganisaatioiden kanssa. Painopisteeksi alueellinen ohjausryhmä asettaa erityisesti ohjausryhmätyöskentelyn arvioinnin. Arviointi tuottaa myös tietoa SONet BOTNIAn strategian päivittämiseen, organisaation ja sen toiminnan muuttamiseen vastaamaan toimintaympäristön tarpeita ja vaatimuksia.

Hankekehittämisen kaaret jäävät harmittavan usein mapittumaan hyllyihin. Tästä syystä SB:lta toivotaan konkreettisesti myös toteutuneiden hankkeiden kehittämistyön arvioivaa koontia. Kehittämistyön tulosten arkistointia voitaisiin mahdollisuuksien mukaan jatkossa tukea entistä systemaattisemmin myös SONet BOTNIAn taholta hyödyntäen käytössä olevia työkaluja (mm. Process Guide). Järkevällä suunnittelulla ja organisoinnilla tähän olisi mahdollisesti myös irrotettavissa tarvittavaa resurssia. Arvioinnin ja seurannan kautta on myös tärkeää linjata SONet BOTNIAn kokoaman ja välittämän tiedon määrää ja laatua. Näin ollen tiedottamista (sähköposti-, verkko-) saataisiin systematisoitua nykyistä toimivammaksi myös niissä, (normaali)tilanteissa, kun avustavaa toimistoapua ei ole saatavissa. Tarvittavaa arviointitietoa suunnittelun pohjaksi saataisiin tällöin esimerkiksi oppilaitosyhteistyönä ja /tai asiakaskyselyjen kautta.

SONET BOTNIAN ETELÄ-POHJANMAAN ALUEELLISEN OHJAUSRYHMÄN JÄSENET 2011–2012:

Seinäjoen kaupunki / perussopimusosapuoli

Harri Jokiranta, apulaiskaupunginjohtaja

Anneli Saarinen, vanhustyön päällikkö

Päivi Saukko, sosiaalityön päällikkö

Markku Valo, erityisasiantuntija

Oili Ylihärsilä, terveyden edistämisen johtaja

Seutukunnat

Tuulikki Mäkinen, sosiaalityönjohtaja Järvi-Pohjanmaan yhteistoiminta-alue, Järviseudun seutukunta *varajäsen*,
Kyllikki Laukkola, vammaistyön johtaja

Maria-Liisa Nurmi, perusturvajohtaja Alavus, Kuusiokunnat
varajäsen, Helena Lahtinen, perusturvajohtaja Kuortane

Tarja Palomäki, hoivapalveluiden johtaja Seinäjoen seutukunta, JIK KY
varajäsen, Reetta Kananoja, avopalveluohjaaja

Eija Hautamäki, johtava sosiaalityöntekijä Seinäjoen seutukunta, Jalasjärvi
varajäsen, Veli-Erkki Wiberg, sosiaalijohtaja Kurikka

Terhi Järvi Seinäjoen seutukunta, johtava sosiaalityöntekijä, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen
varajäsen, Raili-Helena Kangasluoma, johtava sosiaalityöntekijä
Terttu-Liisa Talosela, vanhuspalvelujen johtaja, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen
varajäsen, Anne Myllymäki vanhustyönohjaaja

Marja-Liisa Somppi, hoitotyön johtaja, Kuntayhtymä Kaksineuvoinen
varajäsen, vs. ylihoitaja Anne Ylirinne

Erja Heikinniemi, peruspalvelujohtaja, Kauhajoen kaupunki, Suupohjan seutukunta
varajäsen, päivähoiton johtaja Kirsi Koski-Säntti Kauhajoen kaupunki

Esko Kiviniitty, sosiaalipalvelujohtaja, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, Suupohjan seutukunta,
varajäsen Tarja Seppälä, johtava sosiaalityöntekijä

Koulutus ja tutkimus

Päivi Rinne, koulutusohjelmapäällikkö SeAMK,
varajäsen yliopettaja Timo Toikko

Marjatta Jokisuu, koulutuspäällikkö TYT
varajäsen Ulla Lassila suunnittelija

Palveluntuottajat, järjestöt

Marko Rossinen, kunta-asiamies Etelä-Pohjanmaan liitto
Timo Haapoja, toiminnanjohtaja, Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys,
varajäsen apulaisjohtaja Jaana Palmu

Jouni Nummi, johtaja Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä
varajäsen vammaispalvelujen johtaja Marjut Mäki-Torkko

Teemu Puolijoki, kehitysjohtaja EPSHP,
varajäsen tutkimussihteeri Kirsti Svahn